

Με τον θόρυβο που προκάλεσε η πρόσφατη απόφαση του ΣτΕ, με την οποία ακυρώνεται η περιβαλλοντική αδειοδότηση του υδροηλεκτρικού έργου Μεσοχώρας που είχε εγκριθεί από την προηγούμενη κυβέρνηση το 2017, προκύπτει το εύλογο ερώτημα: τι συμβαίνει τέλος πάντων με το έργο αυτό και γιατί συγκεντρώνει τόσες πολλές ετερόκλητες αντιδράσεις, παρά το γεγονός ότι βρίσκεται λίγα μόνο βήματα πριν τη λειτουργία του;

Μια σύντομη ιστορική αναδρομή, με τη βοήθεια των ειδικών στο θέμα Θεσσαλών, του γεωπόνου Κώστα Γκούμα και του μηχανικού Τάσου Μπαρμπούτη, οι οποίοι παρακολούθησαν την υπόθεση επί δεκαετίες μαζί με τους θεσσαλικούς φορείς, μπορεί να φωτίσει κάποιες βασικές πλευρές του θέματος και, στο μέτρο των δυνατοτήτων, να εξηγηθεί πώς και γιατί βρέθηκε σε αδιέξοδο αυτό το πολύ σημαντικό έργο πάνω στον ποταμό Αχελώο. Αδιέξοδο για μία ακόμα φορά. Συνέβη τόσες φορές που θυμίζει έντονα τους στίχους του δημοτικού τραγουδιού: «Του Κίτσου η μάνα κάθονταν στην άκρια στο ποτάμι... Με το ποτάμι μάλωνα και το πετροβολούσε... Ποτάμι μ' για λιγότεψε, ποτάμι μ' γύρνα πίσω, για να περάσω αντίπερα...».

ΝΕΡΑ ΚΑΙ ΠΕΥΜΑ

Όπως θυμίζουν συμπυκνωμένα οι δύο προαναφερθέντες διαχειριστές του site "ypethe.gr" (Υδάτινοι Πόροι και Περιβάλλον Θεσσαλίας), όπου υπάρχει πλήρες και λεπτομερές ιστορικό του έργου, κατά τις δεκαετίες 1960 - 70, λοιπόν, η ΔΕΗ είχε ολοκληρώσει επιτυχώς αρκετές βασικές ενεργειακές υποδομές της χώρας, λιγνιτικές μονάδες και μεγάλα υδροηλεκτρικά έργα.

Στην Αιτωλοακαρνανία, επί του ποταμού Αχελώου, είχε ήδη τεθεί σε λειτουργία το υδροηλεκτρικό έργο Κρεμαστών, το μεγαλύτερο της χώρας, με την ομώνυμη τεχνητή λίμνη να συγκεντρώνει πρακτικά όλα τα νερά του Άνω Αχελώου και των παραποτάμων του (Αγραφιώτης, Ταυρωπός, κ.λπ.), δηλαδή τα νερά της ορεινής Δυτικής Θεσσαλίας κυρίως, αλλά και μέρος εκείνων της Ηπείρου, δίνοντας τη δυνατότητα ενεργειακής αξιοποίησης ενός τεράστιου συγκεντρωμένου όγκου νερού.

Περίπου 3,5 δισ. κυβικών μέτρων. Ο ΥΗ Σταθμός Κρεμαστών αποτέλεσε καθοριστικής σημασίας έργο για κάλυψη των αναγκών ηλεκτρικής ενέργειας, όχι μόνο στις πόλεις και τα χωριά, αλλά και στη βιομηχανία. Κατά έναν τρόπο αυτά τα νερά της ορεινής Θεσσαλίας δημιούργησαν τις προϋποθέσεις, ώστε να εγκατασταθεί την περίοδο εκείνη στη Βοιωτία η σπουδαία, αλλά ιδιαίτερα ενεργοβόρα, μονάδα αξιοποίησης του βωξίτη, η «ΠΕΣΙΝΕ», που κατέστησε τη χώρα έναν από τους πιο σημαντικούς παραγωγούς αλουμινίου, δημιουργώντας χιλιάδες θέσεις απασχόλησης σε διαδοχικές γενεές. (Νερά της Θεσσαλίας-Αχελώος-Ηλεκτρισμός στη Βοιωτία).

ΕΞΑΓΓΕΛΙΑ Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Την ίδια περίοδο η ΔΕΗ προχώρησε σε επέκταση του αρχικού της σχεδιασμού με ένα νέο υδροηλεκτρικό έργο στον Άνω Αχελώο, στη θέση Μεσοχώρα του ν. Τρικάλων, ενώ παράλληλα συζητούσε τη δημιουργία ενός ή δύο ακόμα στις θέσεις Συκιά του ν. Καρδίτσας και Αυλάκι στα όρια του ν. Αιτωλοακαρνανίας.

Η παρέμβαση των Θεσσαλών και η απαίτησή τους για δέσμευση μεγάλου μέρους των υδάτων του Άνω Αχελώου, με σκοπό τη μεταφορά τους στον κάμπο για αρδευστική αξιοποίηση, δημιούργησε αντιπαράθεσεις με τη ΔΕΗ που επιθυμούσε την αποκλειστική ενεργειακή αξιοποίηση των υδάτων. Για μία περίπτωση δεκαετία, από τα μέσα '70 έως τα μέσα '80, οι αντιπαράθεσεις αυτές προσέλαβαν κοινωνικοπολιτικό

«Του Κίτσου η μάνα κάθονταν ...στην άκρια στο ποτάμι»

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ (6/12/2020)

ΠΩΣ ΞΕΚΙΝΗΣΕ ΚΑΙ ΠΟΥ ΚΟΛΛΗΣΕ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΜΕΣΟΧΩΡΑΣ ΣΤΟΝ ΑΧΕΛΩΟ

χαρακτήρα και οι διαμάχες υπήρξαν συχνές και έντονες. Τελικά στα μέσα της δεκαετίας '80 ο Ανδρέας Παπανδρέου έλυσε τον «γόρδιο δεσμό» παραχωρώντας στη ΔΕΗ την υδροηλεκτρική εκμετάλλευση των υδάτων του Άνω Αχελώου, τους ταμειούχες Μεσοχώρας και Συκιάς, ενώ παράλληλα ανταποκρίθηκε στο αίτημα των Θεσσαλών για μεταφορά περίπου 1,1 δισ. κ.μ. νερού, μέσω σήραγγας μήκους 17,8 χιλιομέτρων, στον θεσσαλικό κάμπο, εξαγγέλλοντας την Εκτροπή του Αχελώου. Έτσι, σε πρώτη φάση, η Μεσοχώρα θα αποτελούσε ένα ολοκληρωμένο ΥΗ έργο, συνδεδεμένο όμως με την αποθήκευση υδάτων προς μεταφορά και άρα το έργο «εκτροπής».

Το έργο στη Μεσοχώρα, όπως και τα άλλα έργα στον Άνω Αχελώο, άρχισε να κατασκευάζεται το 1986 και προχώρησε σχετικά απρόσκοπτα. Η επόμενη όμως δεκαετία του 1990 υπήρξε καθοριστική για την πορεία του, με κάποιες θετικές αλλά κυρίως με πολλές αρνητικές εξελίξεις.

Στα θετικά καταγράφεται το γεγονός ότι η Πολιτεία επανεξέτασε τις οικολογικές συνθήκες και τις επιπτώσεις από τη μεταφορά υδάτων από τον Άνω Αχελώο προς τον θεσσαλικό κάμπο και τροποποίησε τον αρχικό σχεδιασμό, με κυβέρνηση Α. Παπανδρέου και υπουργό Κ. Λαλιώτη, ως προς τον όγκο μεταφοράς

υδάτων, ορίζοντας ως μέγιστο όγκο μεταφοράς τα 600 εκ. κ.μ. νερού. Αυτή η απόφαση αποδέσμευσε το έργο της Μεσοχώρας από τα λοιπά έργα «εκτροπής Αχελώου» (Συκιά και σήραγγα). Πλέον η κατασκευή της Μεσοχώρας, αυτού του «σπονδυλωτού» και αμιγώς υδροηλεκτρικού έργου της ΔΕΗ, συνεχίστηκε απρόσκοπτα και πρακτικά ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο του 2001: δηλαδή το φράγμα, ο αγωγός προσαγωγής 8 χιλιομέτρων και ο σταθμός ηλεκτροπαραγωγής στη θέση Γλύστρα, με εγκατεστημένο το σύνολο του ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού.

ΚΑΤΙ ΑΛΛΑΞΕ

Ενώ όμως συνέβαιναν όλα αυτά, η ενεργειακή πολιτική στη χώρα μας, και όχι μόνον αυτήν, εισέρχονταν σε μια νέα φάση. Ήδη είχαν ξεκινήσει οι συζητήσεις για «απελευθέρωση» του τομέα ενέργειας και άρχισε επίμονα να αμφισβητείται η μονοπωλιακή παρουσία της ΔΕΗ στον χώρο.

Την ίδια περίοδο εντάθηκαν οι τοπικιστικές πιέσεις των Αιτωλοακαρνανίων και πλέον οι διάφοροι αντιδρώντες είχαν δημιουργήσει ένα κοινό μέτωπο κατά των έργων Αχελώου. Έως τότε η υδροηλεκτρική ενέργεια και τα σχετικά με αυτήν τεχνικά έργα, τα φράγματα επί των ποταμών για συγκέντρωση υδά-

των, αγωγοί, σταθμοί παραγωγής ενέργειας, σημαντικά έργα οδοποιίας για πρόσβαση, κ.λπ., είχαν ως «αντιπάλους» μόνο κάποιες οικολογικές οργανώσεις και μέρος πολιτικών συλλογικοτήτων χωρίς ιδιαίτερη επιρροή, που προέβλεπαν τις «περιβαλλοντικές επιπτώσεις». Πλέον η πίεση αυτή σταδιακά μεταφέρθηκε στα κόμματα εξουσίας, επί κυβέρνησης Σημίτη, με αποτέλεσμα από το 1999 και μετά, να μην ενταχθεί κανένα νέο αξιόλογης ισχύος υδροηλεκτρικό έργο, σε οποιαδήποτε περιοχή της χώρας. Κανένα. Κατά την ίδια δεκαετία προέκυψε η φάση της ανάπτυξης και σταδιακά της κυριαρχίας του εισαγόμενου φυσικού αερίου, το οποίο, παρά τη διαφήμιση για την αυτονόμη αξιοποίησή του στον οικιακό και βιομηχανικό τομέα, άρχισε σιγά-σιγά να χρησιμοποιείται για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από νεότευκτους ιδιωτικούς επιχειρηματικούς ομίλους, που αποτέλεσαν τη βάση για τη μετεξέλιξη του ενεργειακού τομέα. Η εικόνα ολοκληρώθηκε με τη συνεχή προμοδότηση και επέκταση και άλλων, πλην της Υδροηλεκτρικής, ΑΠΕ, όπως τα αιολικά και φωτοβολταϊκά.

ΚΑΙ ΗΡΘΕ ΤΟ ΣΤΕ

Κι έτσι στις αρχές της νέας χιλιετίας, με κυβέρνηση Σημίτη και ενώ η Μεσοχώρα είχε σχεδόν ολοκλη-

ρωθεί, υποβλήθηκε μία ακόμα προσφυγή στο ΣΤΕ κατά των έργων Αχελώου. Εισηγητής στην υπόθεση ορίστηκε ο μετέπειτα πρόεδρος του ΣΤΕ Κ. Μενουδάκος.

Η αξιολόγηση της νέας προσφυγής πρακτικά δεν προσέφερε στοιχεία ακύρωσης των έργων. Παρόλα αυτά, ένα μοναστήρι, του Αγ. Γεωργίου Μυροφύλλου, που βρίσκεται στα όρια της κατάκλισης από τα νερά της υπό δημιουργία τεχνητής λίμνης Συκιάς, αποτέλεσε το μοναδικό στοιχείο μιας νέας αρνητικής απόφασης. Μοναστήρι στη Συκιά.

Προφανώς όμως ο εισηγητής-δικαστής, ο οποίος διετέλεσε σύμβουλος του πρωθυπουργού Κ. Σημίτη, με ό,τι μπορεί αυτό να σημαίνει, «ξέχασε» ότι η Μεσοχώρα, από τα μέσα της περασμένης δεκαετίας, επί κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ, είχε ήδη εξαιρεθεί από τα έργα εκτροπής και αποτελούσε ένα αμιγώς υδροηλεκτρικό έργο. Ίσως ακόμα «μπέρδεψε» το γεγονός ότι το μοναστήρι βρίσκεται σε άλλη, υπό δημιουργία, τεχνητή λίμνη και όχι σε εκείνη της Μεσοχώρας, σχετικά με την οποία δεν προέκυψε κανένα απολύτως επιβαρυντικό στοιχείο περιβαλλοντικού ή διοικητικού χαρακτήρα.

Τελικά ο εισηγητής-δικαστής αποφάσισε να τσουβαλιάσει τα δύο έργα υπό τον γενικό όρο «έργα εκτροπής Αχελώου», με αποτέλεσμα να εκδοθεί νέα ακυρωτική απόφαση του ΣΤΕ (αριθμός 3478/2000), η οποία δεν επέτρεψε τότε στη Μεσοχώρα να τεθεί σε λειτουργία. Παρότι είχε ήδη ολοκληρωθεί. Και ταυτόχρονα οδήγησε στη διάλυση της εργολαβίας του άλλου φράγματος, της Συκιάς, που βρισκόταν σε εξέλιξη.

Γενικότερα πάντως, σχετικά με τη διαχρονική στάση του ΣΤΕ κατά των έργων Αχελώου, αλλά και το πώς ανταποκρίνεται όταν η πολιτική εξουσία το απαιτεί, μπορεί να σκεφθεί κάποιος τα έργα της Ολυμπιάδας του 2004, όπου οι προσφυγές που υποβλήθηκαν και μάλιστα για σημαντικούς περιβαλλοντικούς λόγους (π.χ. κωπηλατοδρόμιο Σχοινιά) απορρίφθηκαν στο σύνολό τους και τα έργα ολοκληρώθηκαν όπως είχαν σχεδιαστεί και μέσα στις προθεσμίες τους. Αλλά και την ανάλογη αντιμετώπιση προσφυγών κατά μεγάλων επιχειρηματικών σχεδίων υψηλής δημοσιότητας (π.χ. Χρυσός Χαλκιδικής, Ελληνικό).